

ISSN 2181-9130

Doi Journal 10.26739/2181-9130

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

11 ЖИЛД, 10 СОН

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 11, НОМЕР 10

JOURNAL OF LAW RESEARCH

VOLUME 11, ISSUE 10

ТОШКЕНТ-2026

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF LAW RESEARCH

№10 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2026-10>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Abdurasulova Qumriniso Raimqulovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Fayziev Shoxrud Farmonovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

12.00.01 - ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ / ТЕОРИЯ ПРАВА И ГОСУДАРСТВА, ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ / THEORY OF LAW AND STATE, HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

Boboyev Halimboy Boboyevich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ahmedshaeva Mavlyuda Axatovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Adilxodjayeva Surayyo Maxkamovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Sattorov Abdug'affor

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yosuke Shamoto

yuridik fanlar doktori, professor (Yaponiya)

Umarxanova Dildora Sharipxanovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Nematov Jo'rabek Nematilloevich

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

12.00.02 - КОНСТИТУЦИОННЫЙ ҲУҚУҚ, МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ, МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ / КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО; АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО; ФИНАНСОВОЕ ПРАВО / CONSTITUTIONAL LAW; ADMINISTRATIVE LAW; FINANCIAL RIGHT

Malikova Gulchexra

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Xusanov Ozod Tillabayevich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Selimanova Svetlana Mixaylovna

yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)

Xvan Leonid Borisovich

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Peshkova Xristina Vyacheslavovna

yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)

Sung Un Lee

yuridik fanlar doktori, professor (Janubiy Koreya)

12.00.03 - ҲУҚУҚРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО; ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО; СЕМЕЙНОЕ ПРАВО; МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО / CIVIL LAW; BUSINESS LAW; FAMILY LAW; PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Oqyulov Omonboy

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ro'zinazarov Shuhrat Nuraliyevich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ruziyev Rustam Jabborovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Borotov Mirodiljon Xomudjonovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Toshev Boboqul Norqobilovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Shomuxamedova Zamira Shoislamovna

yuridik fanlar doktori, (O'zbekiston)

Ahmad Issa Altweissi

yuridik fanlar doktori, professor (Iordaniya)

Mexmonov Kambariddin Miradxanovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

12.00.04 - ҲУҚУҚРОЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ХЎЖАЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ҲАҚАМЛИК ЖАРАЁНИ ВА МЕДИАЦИЯ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; ХОЗЯЙСТВЕННОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; АРБИТРАЖНЫЙ ПРОЦЕСС И МЕДИАЦИЯ / CIVIL PROCEDURE LAW; ECONOMIC PROCEDURAL LAW; ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

Esanova Zamira Normurodovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Mamasidiqov Muzaffar Musajonovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jason A.

Kanton Federal sud markazi (AQSH)

Borut Strazisar

Yuridik bo'lim boshlig'i (Sloveniya)

12.00.05 - МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОИЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ / ТРУДОВОЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ / THE LABOR LAW; SOCIAL SECURITY LAW

Usmanova Muborak Akmalxanovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Gasanov Mixail Yuriyevich

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Sattorova Gulnoza Djurakulovna

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Murodova Gulnora

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Denisov Gleb

yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Fayziyev Shuxrat Xasanovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Usmonov Muhammadi Bahridinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Xolmuminov Juma
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jo'rayev Yuldash Achilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Nurmatov Mirg'olib Mirzayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Po'latov Baxtiyor Xalilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Salomov Baxrom Salomovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Osmonaliyev Qayrat
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirzayev Aziz
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Aleksey Kibalnik
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Kudryavtsev Vladislav Leonidovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Sergey Shoshin
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)
James B.
Eaglin Federal sud markazi (AQSH)

Rustambayev Mirzayusup Hakimovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Zufarov Rustam Axmedovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Kabulov Rustam
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Rajabova Mavjuda Abdullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ismailov Isomiddin
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Hamidov Nurmuhammad Orif o'g'li
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (O'zbekiston)
Yuldoshev Rifat Raxmadjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Djansarayeva Rima Ernatovna
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Yelena Antonyan Aleksandrovna
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Matthew Light
yuridik fanlar doktori, professor (Kanada)
Qo'shayev Nurali Mahmudovich
yuridik fanlar nomzodi, dotsent (O'zbekiston)

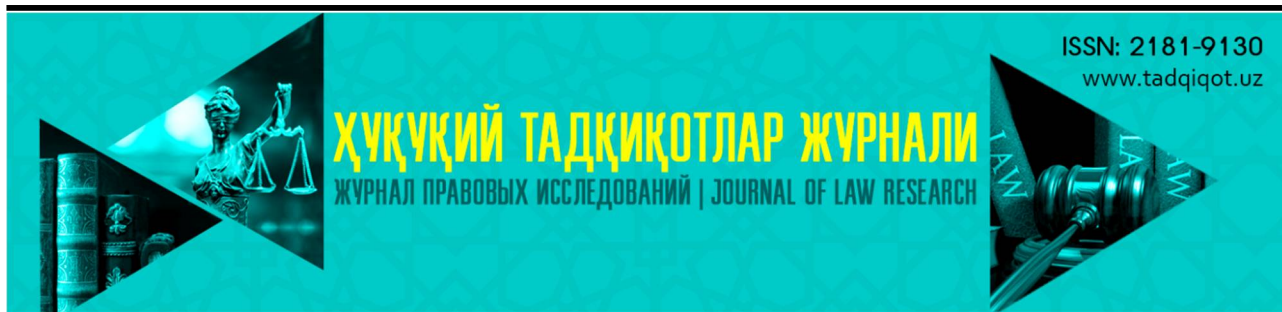
Inog'omjonova Zumratxon Fatxullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Pulatov Yuriy Safiyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
To'laganova Gulchehra Zaxitovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Muxiddinov Faxriddin Muxiddinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirazov Davron Miragzamovich
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)
Rijakov Aleksandr Petrovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Stoyko Nikolay Genadyevich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Iskandarov Zayniddin
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Sergey Pen
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Aleksey Purs
yuridik fanlar doktori, dotsent (Belarus)
Jurgen Maurer
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)
Kevin Curtin
yuridik fanlar doktori, professor (AQSH)

Ismoilov Bahodir Islamovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Matkarimova Gulchehra Abdusamatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yuldasheva Govxerjan
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Alexander Trunk
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)

1. Sodikov Akmal Shavkat ugli, Youwei Yan FROM OFFICIAL PUBLICATION TO EFFECTIVE USE: THE EVOLUTION OF STATE MECHANISMS FOR ENSURING THE DISSEMINATION AND USE OF LEGAL INFORMATION.....	5
2. Чжэн Юли СТРУКТУРА И МЕХАНИЗМ РЕАЛИЗАЦИИ ПОЗИТИВНЫХ ЗАЩИТНЫХ ОБЯЗАННОСТЕЙ ГОСУДАРСТВА В ЦИФРОВОЙ СРЕДЕ: НА ПРИМЕРЕ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КИБЕРБУЛЛИНГУ В ОТНОШЕНИИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ В КИТАЕ И УЗБЕКИСТАНЕ.....	16
3. Батиров Шерзод Аманджанович ПРАВОВОЙ СТАТУС ИНОСТРАННОГО ИНЖЕНЕРА-КОНСУЛЬТАНТА В СТРОИТЕЛЬНЫХ СПОРАХ С УЧАСТИЕМ ГОСУДАРСТВЕННОГО ЗАКАЗЧИКА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	32
4. Усмонов Восид Мухаммадиевич ОММАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИДА МУАЛЛИФЛАРНИНГ МУЛКИЙ ҲУҚУҚИНИ ТАЪМИНЛАШ МАСАЛАЛАРИ.....	40
5. Джалалов Адхам Ахматжонович ВОЯГА ЕТМАГАНЛАР ИШТИРОКИДАГИ ПОРНОГРАФИЯ АЙЛАНМАСИ: ЖИНОЙ ЖАВОБГАРЛИК ЁШИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ МУАММОЛАРИ ВА ЕЧИМЛАРИ.....	49
6. Hamidov Nurmuhammad Orif o'g'li SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING JINOYAT SODIR ETISH MEKANIZMIDAGI O'RNI: VOSITA, USUL VA JINOIY-HUQUQIY KVALIFIKATSIYA MASALALARI.....	58
7. Kurbanov Ma'rufjon Mamadaminovich HAYVONLARGA NISBATAN SHAFQATSIZ MUNOSABAT UCHUN JINOIY JAVOBGARLIKNING ZAMONAVIY ASOSLARI: EKOLOGIK OQIBATLAR, JINOYAT- HUQUQIY MUHOFAZA VA FALSAFIY PARADIGMALAR.....	67
8. Тохиржонов Шерзод Шухратжон угли СОЦИАЛЬНО-ПРАВОВАЯ ОБУСЛОВЛЕННОСТЬ УСТАНОВЛЕНИЯ УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА ЗЛОУПОТРЕБЛЕНИЕ ДОЛЖНОСТНЫМИ ПОЛНОМОЧИЯМИ.....	77
9. Ибрагимов Акмал Ишмуратович ЖИНОЯТ ИШИНИ СУДГА ҚАДАР ЮРИТИШДА ДАВЛАТ ҲИСОБИДАН ЮРИДИК ЁРДАМ КЎРСАТИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ ТАБИАТИ.....	89
10. Nugmanov Nugman Abdullayevich, Sayfullaeva Venera Nimatjonovna SUN'IY INTELLEKTNI XALQARO HUQUQIY TARTIBGA SOLISHNING SHARTNOMAVIY-HUQUQIY ASOSLARI.....	108
11. Sayfullaeva Venera Nimatjonovna SUN'IY INTELLEKTNING AXBOROT XAVFSIZLIGI SOHASIGA TA'SIRI VA XALQARO- HUQUQIY TARTIBGA SOLISHNING ASOSIY MUAMMOLARI.....	122
12. Musayev Djamaliddin Kamalovich GIYOHVANDLIK VOSITALARINING NOQONUNIY MUOMALASIGA QARSHI KURASHISHNING XALQARO-HUQUQIY MEKANIZMLARI SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	131

12.00.10-МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

Nugmanov Nugman Abdullayevich,

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti Xalqaro huquq va ommaviy huquq fanlar kafedrasini professori, yuridik fanlar doktori

E-mail: nnugmanov@uwed.uz

Sayfullaeva Venera Nimatjonovna,

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti doktoranti, “Xalqaro huquq va ommaviy huquq fanlari kafedrasini” o‘qituvchisi.

E-mail: venera@uwed.uz

SUN'IY INTELLEKTNI XALQARO HUQUQIY TARTIBGA SOLISHNING SHARTNOMAVIY-HUQUQIY ASOSLARI

For citation: Nugmanov Nugman Abdullaevich, Sayfullaeva Venera Nimatjonovna. THE TREATY-BASED LEGAL FRAMEWORK FOR THE INTERNATIONAL REGULATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE. Journal of Law Research. 2026, 11 vol., issue 10.

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.23280949>

ANNOTATSIYA

Sun'iy intellektni global darajada xalqaro-huquqiy tartibga solish bugungi kunda BMT tashkilotida ko'rilayotgan asosiy masalalardan biri hisoblanadi. BMTning xalqaro huquq komissiyasi va BMT global ilmiy organ tomonidan xavflarini baholash va texnologik xavfsizlikni ta'minlashga e'tibor qaratib, sun'iy intellekt yordamida qarorlar qabul qilishda inson omilini saqlab qolish nazariyasi ilgari surilmoqda. Bugungi kunga qadar sun'iy intellektni universal (global) huquqiy tartibga soluvchi konvensiya qabul qilinmagan. Shunga qaramasdan, xalqaro huquq doirasida BMT Ustavi va xalqaro huquqning umume'tirof etilgan normalariga tayangan holda BMT rezolyutsiyalari, BMT “Kiberjinoyatchilikka qarshi kurash” to'g'risida konvensiya, “Kelajak uchun pakt”, “Global raqamli kelishuv” “Kelajak avlodlar deklaratsiyasi”, Yunesko va Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti Tavsiyalari asosiy universal hujjatlar sifatida qaraladi. Texnologiyaning ta'siri natijasida xalqaro munosabatlarda xalqaro axborot xavfsizligi yangi soha sifatida shakllanib, hozirda axborot-kommunikatsion texnologiyalarining huquqiy tartibga solish, xalqaro standartlar va tamoyillarni ishlab chiqish masalasi xalqaro huquqshunoslar tomonidan ko'rib chiqilmoqda. Ushbu maqolada axborot xavfsizligi sohasida sun'iy intellektni tartibga solishning universal va mintaqaviy modeli tahlil qilinadi va axborot xavfsizligi bo'yicha normalarni o'zida mujassamlashtirgan xalqaro standart qabul qilish takliflari ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, axborot xavfsizligi, global axborot makoni, xalqaro-huquqiy tartibga solish, xalqaro-huquqiy asos, kiberxavfsizlik, xalqaro hamkorlik, global axborot va telekommunikatsiya tizimi, sun'iy intellekt etikasi, axborot shaffofligi, ma'lumot almashinuvi, elektron dalil, kiberxavf, universal model, mintaqaviy tartibga solish, xalqaro standart.

Нугманов Нугман Абдуллаевич,

Профессор кафедры международного права и публично-правовых дисциплин
Университета мировой экономики и дипломатии, доктор юридических наук

E-mail: nnugmanov@uwed.uz

Сайфуллаева Венера Ниматжоновна,

Докторант Университета мировой экономики и дипломатии,
преподаватель кафедры международного права и публично-правовых дисциплин.

E-mail: venera@uwed.uz

ДОГОВОРНО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ МЕЖДУНАРОДНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА

АННОТАЦИЯ

Вопрос международно-правового регулирования искусственного интеллекта на глобальном уровне в настоящее время является одним из ключевых в повестке дня ООН. Комиссия международного права ООН и профильные научные структуры ООН продвигают концепцию сохранения участия человека в процессах принятия решений с использованием искусственного интеллекта, уделяя при этом особое внимание оценке рисков и обеспечению технологической безопасности. На сегодняшний день не принято ни одной конвенции, устанавливающей универсальную (глобальную) правовую базу для сферы искусственного интеллекта. Тем не менее, в системе международного права с опорой на Устав ООН и общепризнанные нормы международного права к числу ключевых универсальных инструментов относятся резолюции ООН, Конвенция ООН о борьбе с киберпреступностью, «Пакт во имя будущего», «Глобальный цифровой договор», «Декларация о будущих поколениях», а также рекомендации ЮНЕСКО и Организации экономического сотрудничества и развития (ОЭСР). В результате технологического прогресса международная информационная безопасность выделилась в самостоятельную область международных отношений; в настоящее время эксперты в области международного права занимаются вопросами правового регулирования информационно-коммуникационных технологий, а также разработкой соответствующих международных стандартов и принципов. В статье анализируются универсальные и региональные модели регулирования искусственного интеллекта в сфере информационной безопасности и обосновывается необходимость принятия международного стандарта, включающего нормы, касающиеся информационной безопасности.

Ключевые слова: искусственный интеллект, информационная безопасность, глобальное информационное пространство, международно-правовое регулирование, международно-правовая база, кибербезопасность, международное сотрудничество, глобальная информационно-телекоммуникационная система, этика искусственного интеллекта, информационная прозрачность, обмен данными, электронные доказательства, киберугроза, универсальная модель, региональное регулирование, международный стандарт.

Nugmanov Nugman Abdullaevich,

Professor at the Department of International Law and Public Law Disciplines,
University of World Economy and Diplomacy, Doctor of Law

E-mail: nnugmanov@uwed.uz

Sayfullaeva Venera Nimatjonovna,

Doctoral student at the University of World Economy and Diplomacy,
Lecturer at the Department of International Law and Public Law Disciplines.

E-mail: venera@uwed.uz

THE TREATY-BASED LEGAL FRAMEWORK FOR THE INTERNATIONAL REGULATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

ANNOTATION

The international legal regulation of artificial intelligence at the global level is currently one of the key issues being addressed within the United Nations. The UN International Law Commission and the UN global scientific body are advancing the concept of maintaining the human element in decision-making processes involving artificial intelligence, while focusing on risk assessment and the assurance of technological safety. To date, no convention establishing a universal (global) legal framework for artificial intelligence has been adopted. Nevertheless, within the realm of international law and grounded in the UN Charter and generally accepted norms of international law key universal instruments include UN resolutions, the UN Convention on Combating Cybercrime, the “Pact for the Future”, the “Global Digital Compact”, the “Declaration on Future Generations”, and recommendations issued by UNESCO and the Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). As a result of technological advancements, international information security has emerged as a new field within international relations; currently, international legal experts are addressing issues regarding the legal regulation of information and communication technologies and the development of relevant international standards and principles. This article analyzes universal and regional models for regulating artificial intelligence in the sphere of information security and proposes the adoption of an international standard that incorporates norms concerning information security.

Keywords: artificial intelligence, information security, global information space, international legal regulation, international legal framework, cybersecurity, international cooperation, global information and telecommunication system, artificial intelligence ethics, information transparency, data exchange, electronic evidence, cyber threat, universal model, regional regulation, international standard.

1998-yil Rossiya Federatsiyasi tomonidan axborot xavfsizligi masalasi BMT doirasida ko‘rib chiqish taklifi ilgari suriladi. Shundan so‘ng, tashkilot tomonidan huquqiy, ijtimoiy va iqtisodiy tizimlarga ega davlatlar uchun maqbul tarzda elektron aloqa vositalaridan foydalanishdagi huquqiy to‘siqlarni bartaraf etishga e‘tibor qaratilib, 1998-yil 25-iyunda BMTning Yevropa Iqtisodiy Komissiyasi (BMT YIK) “Axborotga kirish, qarorlar qabul qilishda jamoatchilik ishtiroki va atrof-muhit masalalarida adolatga erishish to‘g‘risidagi” Orxus konvensiyasi qabul qilinadi. Konvensiyaga birinchi marotaba elektron aloqa, ma‘lumotlar xabari, va axborot tizimi singari tushunchalari kiritiladi [1]. 1998-yil 9-sentabrda BMT 53-sessiyasida axborot xavfsizligi sohasidagi mavjud va potensial tahdidlarni ko‘p tomonlama darajada ko‘rib chiqishga ko‘maklashish, axborot xavfsizligi masalalarini umumiy baholash, axborot xavfsizligi bilan bog‘liq asosiy tushunchalarni aniqlash, axborot va telekommunikatsiya tizimlari va axborot resurslariga ruxsatsiz aralashish yoki noto‘g‘ri foydalanish, global axborot va telekommunikatsiya tizimlari xavfsizligini mustahkamlashga qaratilgan hamda axborot terrorizmi va jinoyatchilikka qarshi kurashga hissa qo‘shadigan xalqaro tamoyillarni ishlab chiqish maqsadlariga yo‘naltirilgan “Xalqaro xavfsizlik kontekstida axborot texnologiyalari va telekommunikatsiyalar sohasidagi yutuqlar” rezolyutsiyasi [2] qabul qilindi.

Shundan so‘ng axborot sohasida yuzaga kelayotgan muammolar, axborot xavfsizligi sohasidagi muammolarni tushunish, shuningdek, axborot xavfsizligi bilan bog‘liq asosiy tushunchalarning ta‘rifi, axborot va telekommunikatsiya vositalaridan ruxsatsiz aralashish yoki noqonuniy foydalanish tizimlar va axborot resurslari, hamda ushbu sohada paydo bo‘layotgan xavflarni kamaytirish masalariga bag‘ishlangan bir qator rezolyutsiyalar qabul qilinadi.

Sun‘iy intellektni universal darajada xalqaro-huquqiy tartibga solish.

2021-yil 18-mart A/RES/75/816 rezolyutsiya tahdidlarning tez rivojlanayotgan tabiati va xavfning jiddiyligini hisobga olgan holda, AKTdan foydalanish uchun xalqaro miqyosda kelishilgan va qonuniy jihatdan majburiy normativ asos zarurligi hamda bunday majburiy normativ asos global miqyosda majburiyatlarni yanada samarali bajarishga yordam berishi va ishtirokchilarni o‘z harakatlari uchun javobgarlikka tortish uchun yanada ishonchli asos yaratishi mumkinligi xususida fikrni bildiriladi [3]. 2015-2030 yillarga mo‘ljallangan BMT “Barqaror rivojlanish maqsadlari”ga erishish dasturida [4] belgilangan maqsadlarga erishish, 2024-yil 22-sentyabrda BMT “Kelajak

Sammiti”da [5] axborot kommunikatsiya texnologiyalar (keyingi o‘rinlarda AKT) va sun‘iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish va xalqaro huquq sohasida tartibga solishda amaliy va ta‘sirchan strategiyalarni amalga oshirishda o‘z ta‘sirini ko‘rsatuvchi xalqaro hujjat “Kelajak uchun pakt” va paktga qo‘shimcha “Global raqamli kelishuv va Kelajak avlodlar deklaratsiyasi [6] qabul qilindi. Paktning 7-harakati barqaror rivojlanish uchun adolatli jamiyat qurishni, 2030-yilgacha hech kimni ortda qoldirmaslik va‘dasini o‘z ichiga oladi va inson huquqlari va inson qadr-qimmatini, qonun ustuvorligini, adolatni, tenglikni va kamsitishlarga yo‘l qo‘ymaslikni umumbashariy hurmat qilish va rag‘batlantirish dunyosini nazarda tutadi. BMT Kelajak uchun pakti III-bob 51-bandida sun‘iy intellekt kabi raqamli va rivojlanayotgan texnologiyalar barqaror rivojlanishni ta‘minlashda muhim rol o‘ynashi va dunyoni tubdan o‘zgartirayotgani sababli, sun‘iy intellekt kelajakda odamlar va sayyora manfaatlari yo‘lida taraqqiyot uchun ulkan salohiyatni taklif etadi. Ushbu salohiyatni ro‘yobga chiqarish va xalqaro hamkorlikni kuchaytirish, tegishli manfaatdor tomonlar bilan hamkorlik qilish va inklyuziv, mas‘uliyatli va barqaror raqamli kelajakni ilgari surish orqali xavflarni boshqarish munosabat bilan ushbu Paktga “Global Raqamli shartnoma” qo‘shiladi. Global raqamli shartnomaning 1-ilovasi i-bandida “xavfsiz, ishonchli va ishonchli rivojlanayotgan texnologiyalar, jumladan, sun‘iy intellekt, rivojlanishni tezlashtirish uchun yangi imkoniyatlarni taqdim etishi, xalqaro hamkorlik raqamli va rivojlanayotgan texnologiyalarning hayot aylanishiga mas‘uliyatli, hisobdor, shaffof va odamlarga yo‘naltirilgan yondashuvni, jumladan, loyihalash, ishlab chiqish, baholash, sinovdan o‘tkazish, joylashtirish, foydalanish, sotish, xarid qilish, ekspluatatsiya qilish va foydalanishdan chiqarishni samarali inson nazorati bilan ta‘minlashni ilgari suradi; m-bandida hamkorlik kelajakka yo‘naltirilgan bo‘lishi va yangi texnologiyalarni aniqlash, oldindan ko‘ra bilish, baholash, kuzatish va ularga moslashish qobiliyatini ta‘minlash kerakligi, shunda paydo bo‘layotgan xavf va qiyinchiliklarga javob berish mumkinligi ko‘rsatiladi. Kelajak avlodlar to‘g‘risida deklaratsiya hozirgi avlodlar duch kelayotgan murakkab va o‘zaro bog‘liq imkoniyatlar, qiyinchiliklar va xavflarni, shuningdek, prognoz qilinayotgan global demografik tendensiyalarning ta‘sirini tan olgan holda, xalqaro huquqqa asoslangan, BMT markazida bo‘lgan va hozirgi va kelajak avlodlar manfaatlari uchun shaffoflik, ishonchilik va ishonch tamoyillariga asoslangan kuchliroq, samaraliroq va bardoshli ko‘p tomonlama tizimni yaratishni maqsad qiladi. Deklaratsiyada xalqaro tinchlik va xavfsizlikni saqlash hamda xalqaro huquqqa to‘liq hurmat ko‘rsatish BMTning maqsadlari va tamoyillariga muvofiq amalga oshirilishi kerakligi, ilmiy, texnologik va innovatsiyalardagi tafovutlarni, jumladan, mamlakatlar ichida va ular o‘rtasidagi raqamli tafovutni bartaraf etish bilan birga, ilmiy, texnologik va innovatsion bo‘shliqlarni bartaraf etish uchun adolat va birdamlik tamoyillariga asoslangan holda fan, texnologiya va innovatsiyalardan mas‘uliyatli va axloqiy foydalanishni rag‘batlantirish zarurligi, bilim, ilm-fan va axborotga inklyuziv va teng huquqli kirishni ta‘minlash, shu bilan birga innovatsiya, tanqidiy fikrlash va hayotiy ko‘nikmalarni rivojlantirish orqali ijobiy o‘zgarishlar va o‘zgarishlarning agentlari bo‘lgan fuqarolar avlodlarini shakllantirish aytiladi.

BMT “Kiberjinoyatchilikka qarshi kurashish konvensiyasi. AKT jamiyat rivojlanishiga ko‘maklashish uchun ulkan salohiyatga ega bo‘lsa-da, jinoyatchilar uchun yangi imkoniyatlar yaratishi, jinoiy faoliyat ko‘lami va xilma-xilligining oshishiga hissa qo‘shishi va jamiyat farovonligi uchun salbiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. AKTdan foydalanish jinoyatlarning, jumladan, odam savdosi, migrantlarni noqonuniy olib kirish, o‘qotar qurollar, ularning qismlari, komponentlari va o‘q-dorilarini noqonuniy ishlab chiqarish va sotish, giyohvand moddalarning noqonuniy savdosi va madaniy boyliklarning noqonuniy savdosi kabi terrorizm va transmilliy uyushgan jinoyatchilik bilan bog‘liq jinoyatlarning ko‘lami, tezligi va hajmiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatishi, jamiyatni kiberjinoyatlardan himoya qilishga qaratilgan global jinoiy adliya siyosatini amalga oshirishga ustuvor ahamiyat berish, tegishli qonun hujjatlarini qabul qilish, umumiy jinoyatlar va protsessual vakolatlarni belgilash hamda bunday faoliyatning oldini olish va unga qarshi kurashish uchun xalqaro hamkorlikni kuchaytirish maqsadida BMTning 2024-yil 24-dekabrda “Kiberjinoyatchilikka qarshi konvensiyasi: Axborot va kommunikatsiya tizimlari orqali sodir etiladigan ayrim jinoyatlarga qarshi kurashish va og‘ir jinoyatlarga oid elektron shaklda dalillar almashish bo‘yicha xalqaro hamkorlikni mustahkamlash” to‘g‘risida Bosh Assambleyaning 79/243-sonli rezolyutsiyasi qabul qilinadi [7].

Bosh Assambleyaning 2019-yil 27-dekabrda 74/247 va 2021-yil 26-mayda 75/282-sonli rezolyutsiyalari asoslangan ushbu hujjat 2025-yil 25-oktabr kuni Vetnamning Xanoy shahrida kiberjinoyatchilikning oldini olish, unga qarshi kurashish va uni to'xtatish bo'yicha dunyodagi birinchi xalqaro konvensiya sifatida yetmish ikki davlat tomonidan imzolandi. BMT Bosh kotibi Antonio Guterres "Kiberjinoyatchilikka qarshi BMT Konvensiyasi kiberjinoyatchilikka qarshi jamoaviy himoyamizni mustahkamlaydigan kuchli, qonuniy jihatdan majburiy hujjatdir. Bu yechim topishda ko'p tomonlamalikning mustahkam kuchidan dalolat beradi, bu hech bir mamlakat, rivojlanish darajasidan qat'i nazar, kiberjinoyatchilik tahdidiga qarshi himoyasiz qolmasligiga va'da beradi" degan fikrlarni aytadi. UNODC ijrochi direktori Ghada Valy kiberjinoyatchilik uyushgan jinoyatchilikning mohiyatini tubdan o'zgartirmoqda va BMTning kiberjinoyatchilik bo'yicha yangi konvensiyasi a'zo davlatlarga ushbu tahdidga samarali qarshi turish imkonini beradigan muhim vosita sifatida ko'radi, shuningdek, konvensiyaning imzolinishi besh yillik muzokaralar natijasida erishilgan xalqaro hamkorlikning kuchini namoyish etadi deydi. Xanoy konvensiyasi barcha jiddiy jinoyatlar uchun elektron dalillarni to'plash, almashish va ulardan foydalanish bo'yicha birinchi global mexanizmni yaratish; kiberjinoyatchilikni, shuningdek, onlayn firibgarlik, bolalarni onlayn jinsiy ekspluatatsiya qilish, ekspluatatsiya materiallarini tarqatish va bolalarni onlayn noqonuniy faoliyatga jalb qilish bilan bog'liq jinoyatlarni jinoiy javobgarlikka tortadigan birinchi xalqaro shartnomadir. Konvensiyaga xalqaro huquqda birinchi marta intim tasvirlarni ruxsatsiz tarqatish jinoyatini tan olish; davlatlar o'rtasida operatsion hamkorlik uchun dunyodagi birinchi 24/7 global tarmoqni yaratish; davlatlarning tez rivojlanayotgan kiberjinoyatchilikni samarali tekshirish va unga qarshi kurashish imkoniyatlarini rivojlantirish zarurligini tan olish va qo'llab-quvvatlash to'g'risida yangi bandlar kiritildi [8].

Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti prinsiplarining asosiy tamoyillari. 2019-yil may oyida 42 ta mamlakat Iqtisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkiloti (OECD) ning axloqiy sun'iy intellekt tamoyillarining birinchi to'plamini qabul qildi. To'plamda Argentina, Braziliya, Kolumbiya, Kosta-Rika, Peru va Ruminiya tomonidan kelishilgan OECDning beshta asosiy sun'iy intellekt tamoyillari kiritiladi [9]: Inklyuziv o'sish, barqaror rivojlanish va farovonlik, Insonga yo'naltirilgan qadriyatlar va adolat, Shaffoflik va tushuntirish, Aniqlik, mustahkamlik va kiberxavfsizlik, Hisobdorlik [10]. 2024-yil may oyida tashkilot dezinformatsiyaga (deepfake) qarshi kurashishga va axborot xavfsizligini ta'minlashga e'tibor berib, o'z tamoyillarini yangiladi. Ushbu tamoyillarga sun'iy intellektni tadqiq qilish va rivojlantirishga investitsiya kiritish, Inklyuziv sun'iy intellektni qo'llab-quvvatlovchi ekotizimni rivojlantirish, sun'iy intellekt uchun qulay, o'zaro ishlaydigan boshqaruv va siyosat muhitini shakllantirish, Inson salohiyatini oshirish va mehnat bozorini o'zgartirishga tayyorgarlik ko'rish, Ishonchli sun'iy intellekt uchun xalqaro hamkorlik tamoyillari kiradi [11].

2019-yil noyabr oyida YUNESKO Bosh konferensiyasi o'zining 40-sessiyasida 40 C/37-rezolyutsiyani qabul qilib, Bosh direktorga "Sun'iy intellekt etikasi bo'yicha tavsiya shaklida xalqaro standartlarni belgilovchi hujjatni tayyorlash" vazifasi yuklatiladi va ushbu hujjat 2021-yilda Bosh konferensiyaning 41-sessiyasida ko'rib chiqiladi. "Sun'iy intellekt etikasi bo'yicha tavsiya"da sun'iy intellekt sohasiga tegishli axloqiy masalalarni YUNESKO vakolatiga kiradigan darajada ko'rib chiqadi. Sun'iy intellekt tizimlari qaror qabul qilish, bandlik va mehnat, ijtimoiy o'zaro ta'sir, sog'liqni saqlash, ta'lim, ommaviy axborot vositalari, axborotga kirish, raqamli tafovut, shaxsiy ma'lumotlar va iste'molchilar huquqlarini himoya qilish, atrof-muhit, demokratiya, qonun ustuvorligi, xavfsizlik va politsiya faoliyati, ikki tomonlama foydalanish, shuningdek, inson huquqlari va asosiy erkinliklari, jumladan, so'z erkinligi, shaxsiy hayot va kamsitmaslik kabi ta'sirlarni o'z ichiga olgan, ammo ular bilan cheklanmagan yangi turdagi axloqiy muammolarni keltirib chiqaradi. Bundan tashqari, sun'iy intellekt algoritmalarining mavjud tarfakashliklarni qayta tiklash va kuchaytirish, shu bilan birga mavjud kamsitish, xurofot va stereotiplarni kuchaytirish salohiyati tufayli yangi axloqiy muammolar yuzaga keladi. Ushbu axloqiy muammolarni oldini olish maqsadida YUNESKO tomonidan Mutanosiblik va zarar yetkazmaslik, Xavfsizlik va himoya, Adolat va kamsitmaslik, Barqarorlik, Shaxsiy hayotga bo'lgan huquq va ma'lumotlarni himoya qilish, Inson nazorati va qat'iyligi, Shaffoflik va tushuntirish, Mas'uliyat va hisobdorlik, Xabardorlik va

savodxonlik, Ko'p manfaatdor tomonlar va moslashuvchan boshqaruv va hamkorlikka yo'naltirilgan axloq tamoyillari taklif etiladi [12].

2016-yildan 2024-yilga qadar YUNESKO tashkiloti tomonidan 30 dan ortiq hujjatlar qabul qilingan bo'lib, 2024-yil tashkilotning sun'iy intellektni huquqiy tartibga solish masalasida global miqyosda muhokamalarni boshladi. Muhokamalar va qabul qilingan hujjatlar dunyo bo'ylab qonun chiqaruvchi organlar tomonidan sun'iy intellektni tartibga solish yondashuvlariga qaratilgandir. Tashkilot 2024-2025-yillar oralig'ida sun'iy intellekt metodologiyasi va yondashuvlari bo'yicha keskin natijalarga erishdi. 2024-yilning 16-avgust kuni YUNESKO tomonidan inson huquqlari bo'yicha xalqaro qonunlar va standartlar sun'iy intellektni boshqarish uchun asos bo'lishi kerak degan fikrlar bayon etilgan hamda to'qqizta yangi tartibga solish yondashuvlarini o'zida mujassamlashtirgan "Sun'iy intellektni tartibga solish bo'yicha maslahat hujjati - dunyo bo'ylab rivojlanayotgan yondashuvlar" hujjat e'lon qilindi. YUNESKO yondashuvlari bir-birini istisno qilmaydi. Sun'iy intellekt qonun loyihalari ko'pincha ikki yoki undan ortiq yondashuvlarni birlashtiradi. Sun'iy intellekt qoidalarini uchun ishtirokchi va dalillarga asoslangan tartibga solish jarayonlarini qo'llashni yoqlaydi [13]. 2025-yil YUNESKO Tayyorlikni baholash metodologiyasini qabul qilib, sun'iy intellekt texnologiyalari inson huquqlarini buzmasligini va barqaror rivojlanishga hissa qo'shishini ta'minlashga oid axloqiy boshqaruv bo'yicha o'z maqsadlarini belgiladi [14].

Butun dunyo bo'ylab sun'iy intellektni axloqiy tamoyillarini belgilash va axborot xavfsizligini ta'minlash xalqaro standartlarining (ISO) asosiy jihati hisoblanadi. Amliyotda xalqaro standartlar mavhum axloqiy tamoyillarni belgilovchi hujjat sifatida qaraladi. Xalqaro standartlar tashkilotlarga sun'iy intellekt tizimlarini mas'uliyatli va axloqiy rivojlantirish va ulardan foydalanish uchun huquqiy asos yaratadi desak mubolag'a bo'lmaydi. Sababi xalqaro standartlar sun'iy intellektidan foydalanishning axloq tamoyillariga rioya etilishini talab qilib, ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashda samarali himoya vazifasini bajaradi. Xalqaro standartlar o'zida texnologik ofatlar sodir bo'lishidan oldin xavflarni bartaraf etish maqsadini ko'zlaydi. Ma'lumotlar va xavfsizlikning murakkabligini hisobga olganda sun'iy intellekt imkoniyatlarining ortishi mas'uliyatli va axloqiy sun'iy intellekt standartlashtirish zaruratini ko'rsatadi. Xalqaro Standartlashtirish Tashkiloti, Xalqaro Elektrotexnika Komissiyasi (ISO/IEC) Qo'shma Texnik Qo'mitasi (JTC) Axborot texnologiyalari kichik qo'mita (SC) 42 tomonidan xalqaro standartlar ishlab chiqiladi. SC 42 YUNESKO, Iqtisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkiloti (OECD) va Yevropa komissiyasi bilan aloqalar o'rnatgan. Kichik qo'mita tarkibida AQSh, Buyuk Britaniya, Germaniya, Xitoy, Rossiya Federatsiyasi, Qozog'iston vakillari to'liq a'zo, shuningdek, O'zbekiston, Belarus va boshqa davlatlar kuzatuvchi sifatida ishtirok etadi. Hozirda "Sun'iy intellektni boshqarish tizimi" ISO/IEC 42001:2023 standarti, "Sun'iy intellekt tushunchalari va terminologiyasi" ISO/IEC 22989:2022 standarti, "Mashinada o'qitishdan foydalanadigan sun'iy intellekt asoslari" ISO/IEC 23053:2022 standarti va "Sun'iy intellektidan foydalanish holatlari bo'yicha texnik hisobot" ISO/IEC TR 24030 standartlari mavjud. Sun'iy intellekt texnologiyasini kengroq manfaatdor tomonlar tomonidan yaxshiroq tushunish va ulardan foydalanishga yordam beradigan standartlashtirilgan tushunchalar va terminologiyani taqdim etuvchi "Axborot texnologiyalari-Sun'iy intellekt- Sun'iy intellekt tushunchalari va terminologiyasi" ISO/IEC 22989:2022 standartiga muvofiq sun'iy intellekt - bu keng qamrovli ravishda informatika, ma'lumotlar fani, tabiiy fanlar, gumanitar fanlar, matematika, ijtimoiy fanlar va boshqalarga asoslangan yuqori darajada fanlararo sohadir. Standartda sun'iy intellekt tizimi inson tomonidan belgilangan maqsadlar to'plami uchun kontent, prognozlar, tavsiyalar yoki qarorlar kabi natijalarni yaratadigan muhandislik tizimi sifatida baholanadi. Ushbu standart sun'iy intellekt tizimining hayot aylanishi va ma'lumotlarni boshqarish konsepsiyalari haqida batafsil ma'lumot taqdim etadi [15].

ISO/IEC 27001 xalqaro standart axborot xavfsizligini boshqarish tizimlari (AXBT) uchun dunyodagi eng mashhur standart hisoblanadi. Ushbu xalqaro standart axborot xavfsizligini boshqarish tizimlari bajarishi kerak bo'lgan talablarni belgilaydi. ISO/IEC 27001 standarti har qanday hajmdagi va barcha faoliyat sohalaridagi kompaniyalarga axborot xavfsizligini boshqarish tizimini yaratish, joriy etish, saqlash va doimiy ravishda takomillashtirish bo'yicha ko'rsatmalar beradi. ISO/IEC 27001ga muvofiqlik, tashkilot yoki biznes kompaniyaga tegishli yoki ishlov beriladigan ma'lumotlar xavfsizligi bilan bog'liq xavflarni boshqarish tizimini joriy qilganligini va ushbu tizim

ushbu Xalqaro standartda mustahkamlangan barcha eng yaxshi amaliyotlar va tamoyillarga hurmat ko'rsatishini anglatadi. Kiberjinoyatchilik kuchayib borayotgani va doimiy ravishda yangi tahdidlar paydo bo'layotgani sababli, kiberxavflarni boshqarish qiyin yoki hatto imkonsiz bo'lib tuyulishi mumkin. ISO/IEC 27001 tashkilotlarga xavfdan xabardor bo'lishga va zaif tomonlarini proaktiv ravishda aniqlashga va bartaraf etishga yordam beradi. ISO/IEC 27001 axborot xavfsizligiga yaxlit yondashuvni ilgari suradi (odamlar, siyosat va texnologiyalarni tekshirish). Ushbu standartga muvofiq joriy etilgan axborot xavfsizligini boshqarish tizimi xavflarni boshqarish, kiber-bardoshlilik va operatsion mukammallik uchun vositadir [16].

Sun'iy intellektni mintaqaviy darajada xalqaro-huquqiy tartibga solish.

Mintaqaviy tartibga solish universal tartibga solishdan farqli ravishda qat'iy belgilangan normalar hamda eksperimental huquqiy tizimga egadir. Raqamli makondagi tengsizlik, ma'lumotlar yetishmasligi va huquqiy bo'shliqlarning mavjudligi sun'iy intellektning mintaqaviy jihatdan tartibga solish muammosini keltirib chiqarmoqda. Huquqiy bo'shliqlar asosan sun'iy intellektni tartibga soluvchi imperativ normalarni qabul qilishga intilish, javobgarlikni belgilanmaganligi, "qora quti" muammolarini qamrab olmoqda. Xalqaro huquq doirasida sun'iy intellektni xalqaro mintaqaviy tartibga solishda imperativ normalardan iborat Yevropa Ittifoqining "Sun'iy intellekt to'g'risida" qonuni (2024), dispozitiv normalardan shakllangan Bletchiley deklaratsiyasi (2023) hamda "Sun'iy intellekt bo'yicha Xirosimo jarayoni" (G7 davlatlarining xalqaro boshqaruv tamoyillari/ Xalqaro boshqaruv kodeksi deb ham yuritiladi) asosiy manbaalar sifatida qaraladi.

Yevropa Ittifoqining "Sun'iy intellekt to'g'risida" qonun (2024). Ushbu qonunning maqsadi ichki bozor faoliyatini yaxshilash va insonga yo'naltirilgan va ishonchli sun'iy intellektni joriy etishni rag'batlantirish, shu bilan birga Ittifoqda sun'iy intellekt tizimlarining zararli ta'siridan sog'liq, xavfsizlik, demokratiya, qonun ustuvorligi va atrof-muhitni muhofaza qilish kabi qonunda mustahkamlangan asosiy huquqlarni yuqori darajada himoya qilishni ta'minlash va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlashdan iborat. Qonun yuqori xavfli sun'iy intellekt tizimlari uchun maxsus talablar va bunday tizimlar operatorlari uchun majburiyatlarni belgilaydi. Axborot xavfsizligi sohasida sun'iy intellektni xalqaro-huquqiy tartibga solishda Yevropa Nimozi kelajakda yo'naltiruvchi hujjat sifatida qarashimiz mumkin. Sababi axborot xavfsizligi bilan bog'liq quyidagi qoidalarni qamrab olgan: Qonunga muvofiq shaxsiy ma'lumotlarning maxfiylik va himoyasi huquqi sun'iy intellekt tizimining butun hayot aylanishi davomida kafolatlanishi kerak. Shu munosabat bilan, Ittifoq ma'lumotlarini himoya qilish to'g'risidagi qonunda belgilanganidek, ma'lumotlarni minimallashtirish va dizayn bo'yicha va standart ravishda ma'lumotlarni himoya qilish tamoyillari shaxsiy ma'lumotlarni qayta ishlashda qo'llaniladi. Ushbu tamoyillarga rioya qilinishini ta'minlash uchun provayderlar tomonidan ko'riladigan choralar nafaqat anonimlashtirish va shifrlashni, balki algoritmlarni ma'lumotlarga olib kirishga imkon beradigan va ushbu Nizomda ko'zda tutilgan ma'lumotlarni boshqarish talablariga zarar yetkazmasdan, tomonlar o'rtasida uzatmasdan yoki tuzilgan ma'lumotlarning o'zlarini nusxalamasdan sun'iy intellekt tizimlarini o'qitish imkonini beradigan texnologiyalardan foydalanishni ham o'z ichiga oladi (69-band). Kiberxavfsizlik sun'iy intellekt tizimlarining tizimning zaifliklaridan foydalanadigan zararli uchinchi tomonlar tomonidan ulardan foydalanish, xatti-harakatlar, ishlash yoki xavfsizlik xususiyatlarini buzishga urinishlarga qarshi chidamliligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Xavflarga mos keladigan kiberxavfsizlik darajasini ta'minlash uchun yuqori xavfli sun'iy intellekt tizimlari provayderlari tomonidan xavfsizlikni nazorat qilish kabi tegishli choralar ko'riladi (79-band). Huquqiy aniqlikni ta'minlash uchun, ma'lum bir shartlar ostida har qanday distribyutor, import qiluvchi, tarqatuvchi yoki boshqa uchinchi tomon yuqori xavfli sun'iy intellekt tizimini yetkazib beruvchi sifatida qaralishi va shuning uchun barcha tegishli majburiyatlarni o'z zimmasiga olishi kerakligini aniqlashtirish zarur. (84-band). Umumiy maqsadli sun'iy intellekt modellari tushunchasi aniq belgilanishi va huquqiy aniqlikni ta'minlash uchun sun'iy intellekt tizimlari tushunchasidan ajralib turishi kerak. Ta'rif umumiy maqsadli sun'iy intellekt modelining asosiy funksional xususiyatlariga, xususan, umumiylik va turli xil vazifalarni malakali bajarish qobiliyatiga asoslanishi kerak. (97-band). Katta generativ sun'iy intellekt modellari umumiy maqsadli sun'iy intellekt modeli uchun odatiy misoldir, chunki ular matn, audio, tasvirlar yoki video shaklida turli xil vazifalarni osongina bajara oladigan moslashuvchan kontent yaratish imkonini beradi. (99-

band). Sun'iy audio, tasvir, video yoki matnli kontent yaratuvchi sun'iy intellekt tizimlari, jumladan, umumiy maqsadli sun'iy intellekt tizimlari provayderlari, sun'iy intellekt tizimining chiqishlari mashinada o'qiladigan formatda belgilanishini va sun'iy ravishda yaratilgan yoki manipulyatsiya qilingan deb aniqlanishini ta'minlashi shart. Provayderlar o'zlarining texnik yechimlarining samarali, o'zaro mos, mustahkam va ishonchli bo'lishini, turli xil kontent turlarining o'ziga xosligi va cheklovlarini, amalga oshirish xarajatlarini va tegishli texnik standartlarda aks ettirilishi mumkin bo'lgan umumiy tan olingan texnika darajasini hisobga olgan holda, texnik jihatdan imkon qadar ta'minlashi shart. Ushbu majburiyat sun'iy intellekt tizimlari standart tahrirlash uchun yordamchi funksiyani bajaradigan yoki joylashtiruvchi tomonidan taqdim etilgan kirish ma'lumotlarini yoki ularning semantikasini sezilarli darajada o'zgartirmaydigan yoki qonun bilan jinoyatlarni aniqlash, oldini olish, tergov qilish yoki javobgarlikka tortish uchun vakolat berilgan hollarda qo'llanilmaydi. Tuyg'ularni aniqlash tizimi yoki biometrik tasniflash tizimini joriy etuvchilar tizimning ishlashi haqida ma'lumotga ega bo'lgan jismoniy shaxslarni xabardor qilishlari va shaxsiy ma'lumotlarni tegishli ravishda (EU) 2016/679 va (EU) 2018/1725-sonli qoidalarga hamda (EU) 2016/680-sonli Direktivaga muvofiq qayta ishlashlari shart. (50-modda 3-band). Chuqur soxta ma'lumotlarni tashkil etuvchi tasvir, audio yoki video kontentni yaratadigan yoki boshqaradigan sun'iy intellekt tizimini joylashtiruvchilar ushbu kontent sun'iy ravishda yaratilgan yoki boshqariladigan ekanligini oshkor qilishlari shart. Ushbu majburiyat qonun bilan jinoyatni aniqlash, oldini olish, tergov qilish yoki sudga berish uchun ruxsat berilgan hollarda qo'llanilmaydi (50-modda 4-band). Ma'lumotlar tegishli jismoniy shaxslarga birinchi o'zaro ta'sir yoki ta'sir qilish vaqtida eng kechi bilan aniq va farqlanadigan tarzda taqdim etilishi kerak. Ma'lumotlar tegishli kirish talablariga javob berishi kerak (50-modda 5-band). Ittifoq va milliy qonunlarga muvofiqlikni ta'minlash uchun huquqiy aniqlikni oshirish maqsadida sun'iy intellektni tartibga solish bo'yicha sinov maydonchalarini yaratadi. Sun'iy intellektni tartibga solish sinov muhitida ishtirok etuvchi provayderlar va potentsial provayderlar sinov muhitida o'tkazilgan tajriba natijasida uchinchi shaxslarga yetkazilgan har qanday zarar uchun amaldagi Ittifoq va milliy javobgarlik qonunchiligiga muvofiq javobgar bo'lib qoladilar (57-modda).

Yevropa Ittifoqi qonunida sun'iy intellektni tartibga solishda "qattiq huquq" manbaasi bo'lishiga qaramasdan ayrim kamchiliklar mavjud. Hozirda sun'iy intellekt va uning yordamida yaratilgan sintetik tasvirlar ya'ni zamonaviy tilda aytganimizda chuqur qalbakilik (deepfake) tushunchasi ommalashib bormoqda. Shuningdek, sun'iy intellektning axborot xavfsizligi sohasidagi o'rni, sun'iy intellektidan foydalanish qoidalarining buzulishi va xalqaro tartibga solish muammosi dolzarbligicha qolmoqda. Sun'iy intellektning siyosiy muhitni buzish potentsialining kuchayishi va maxsus qoidalarga rioya qilinmagan holda manipulyatsiya jarayonlarini amalga oshirish kundan kunga ko'payib bormoqda. Bu holatlarni oldini olish va qonuniy qayta ishlash masalalari bo'yicha germaniyalik olimlar Kristof Meding va Kristof Sorgelar o'zlarining ilmiy izlanishlarida Yevropa Ittifoqning dipfeyk atamasi aniq izoh berilmaganligi; haqiqiy tasvirlar bilan odamga haqiqiy va rost deb ko'rinadigan sun'iy intellekt vositalaridan yaratilgan chuqur tasvir (deepfake); qayta tahlil qilib ishlangan tasvirlar o'rtasidagi chegarani aniqlash muammolari, sun'iy intellektidan foydalangan holda tasvirlarni tez va oson manipulyatsiya qilish imkoniyatining mavjudligi albatta sun'iy intellektni huquqiy jihatdan tartibga solish masalasi mantiqiy ekanligi; bolalar jinsiy zo'ravonligi va yoshlar pornografiyasida chuqur soxta narsalardan foydalanish ko'payotganligi; prokurorlar ushbu holatlarni o'rganish uchun qiyinchiliklarga duch kelishi va jinoiy javobgarlikka tortish uchun oqibatni hisobga olish zarurligi, qonun chiqaruvchi organlar yuqorida keltirib o'tilgan vaziyatlarni inobatga olishi; tendensiyalarga izoh berishlari zarurligi ko'rsatib o'tilgan [17]. Olimlarning yuqorida keltirilgan takliflari, fikrlari o'rinli. Fikrimizcha tasvirning shaffofilik talablari va sun'iy intellektidan foydalanilib olingan ma'lumotlarning haqiqiyliги va xavfsizligi talablari qonun bilan tartibga solish zarur. Aniq belgilangan tartib, qonun va qoidalarining bo'lishi, ma'lumotlarning xavfsizligi darajasini ta'minlashga yo'l ochadi. Hozirgi amaliyotdan kelib chiqib fikr xulosa qilsak, fuqarolar tegishli davlat muassasalari tomonidan berilgan ma'lumotlarga ishonish darajasi kamaymoqda. Ayrim hollarda ishonchli ma'lumotlar ham xalq tomonidan soxta ma'lumot sifatida qabul qilinmoqda. Sun'iy intellekt yordamida olingan va yaratilgan soxta ma'lumotlar kelajakda keyingi avlodga aniq va ishonchli ma'lumot sifatida qolishi xavfini ko'paytiradi. Shu sababli axborot xavfsizligi talablarini

o'zida mujassamlashtirgan sun'iy intellektni xalqaro va milliy darajada tartibga soluvchi hujjat ishlab chiqish talab etiladi.

Bletchley deklaratsiyasi. 2023-yil Sun'iy intellekt xavfsizlik sammitida Bletchley deklaratsiyasi qabul qilinadi. Deklaratsiya "yumshoq huquq" manbaasidir. Xitoy, AQSh va Yevropa Ittifoqi a'zo davlatlari ushbu deklaratsiyaning a'zolari bo'lib, hozirda 28 ta davlat tomonidan qabul qilingan. Deklaratsiya sun'iy intellekt xavfsiz, insonga yo'naltirilgan, ishonchli va mas'uliyatli tarzda ishlab chiqilishi, qo'llanilishi va ishlatilishi kerakligini tasdiqlaydi. xalqaro hamjamiyatning inklyuziv iqtisodiy o'sishni, barqaror rivojlanish va innovatsiyalarni rag'batlantirish, inson huquqlari va asosiy erkinliklarini himoya qilish hamda sun'iy intellekt tizimlariga jamoatchilik ishonchini mustahkamlash uchun ularning salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarish maqsadida sun'iy intellekt sohasida hamkorlik qilish borasidagi sa'y-harakatlarini qo'llab-quvvatlaydi. Deklaratsiya sun'iy intellekt sohasida xalqaro hamkorlikni amalga oshiradi va hamkorligik doirasida va milliy va xalqaro darajalarda harakatlarni yoritib berish uchun chegara sun'iy intellekt xavfini bartaraf etish maqsadlarini ko'zlaydi [18].

Xirosima jarayoni. Tashkilotlar uchun xalqaro xulq-atvor kodeksi. Kodeks "yumshoq huquq" manbaasidir. Kodeksda ilg'or sun'iy intellekt tizimlarini ishlab chiqish, davlatlar inson huquqlari to'liq hurmat qilinishi va himoya qilinishini ta'minlash uchun xalqaro inson huquqlari qonunchiligi bo'yicha o'z majburiyatlariga rioya qilish, xususiy sektor faoliyati esa BMTning "Biznes va inson huquqlari bo'yicha yo'riqnoma" tamoyillari va Ko'p millatli korxonalar uchun OECD yo'riqnomalari kabi xalqaro tuzilmalarga muvofiq bo'lishi kerakligi ko'rsatiladi. Kodeks tashkilotlarga sun'iy intellekt hayot aylanishi davomida jismoniy xavfsizlik, kiberxavfsizlik va ichki tahdidlardan himoya qilish kabi mustahkam xavfsizlik nazoratiga (model og'irliklari va algoritmlar, serverlar va ma'lumotlar to'plamlarini, masalan, axborot xavfsizligi uchun operatsion xavfsizlik choralari va tegishli kiber/jismoniy kirishni boshqarish vositalari orqali himoya qilish) investitsiya kiritishga chaqiradi [19]. 2023-yil iyun oyida Xirosima jarayoni doirasida o'tkazilgan tadqiqot G7 mamlakatlarida sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi mehnat unumdorligining oshishi, innovatsiyalarning rivojlanishi, tadbirkorlik uchun yangi yo'nalishlarning shakllanishi, sog'liqni saqlash va ta'lim sohalarida yangi imkoniyatlarning paydo bo'lishi, va yangi xavflar: dezinformatsiya holatlarining ko'payishi, mualliflik huquqining buzilishi, shuningdek, shaxslar va umuman jamiyat uchun tahdidlarning ortishi bilan bog'liqligini ko'rsatadi [20]. Xirosima jarayoni sun'iy intellekt sohasida global boshqaruv normalari va qoidalarini shakllantirish uchun asos sifatida qaraladi [21].

MDH davlatlari doirasida mintaqaviy tartibga solish. Sun'iy intellektdan keng foydalanish sharoitida xalqaro huquqning kelajagi bir tomondan odamlar hayotini optimallashtiradigan va yaxshilaydigan texnologik taraqqiyot bilan ikkinchi tomondan inson huquqlari va qonun ustuvorligini himoya qilish o'rtasida to'g'ri muvozanatni topishga imkon beradigan xalqaro huquqiy standartlarni ishlab chiqishda ko'rinadi. MDH doirasida sun'iy intellektni tartibga solishda asosan sun'iy intellektdan foydalanishning xalqaro huquqiy tartibga solishning dolzarb jihatlari, uning xalqaro inson huquqlari standartlari va qonun ustuvorligiga qo'yadigan texnologik qiyinchiliklari nuqtai nazaridan ko'rib chiqilmoqda [22]. Xalqaro hamjamiyat sun'iy intellektni tartibga solish javobgarlik masalalarini belgilashda Martens [23] bandlariga tayaniladi ya'ni qabul qilingan qoidalarda ko'zda tutilmagan hollarda, aholi va urushayotgan tomonlar xalqaro huquq tamoyillari himoyasi va ta'siri ostida qoladi, chunki ular madaniyatli xalqlar o'rtasida o'rnatilgan urf-odatlardan, insoniylik qonunlaridan va jamoatchilik vijdoni talablaridan kelib chiqadi [24]. Javobgarlikni belgilash xalqaro huquqning rivojlanishini aks ettiradi va ma'lum darajada davlatlararo amaliyot ta'sirida bo'ladi. Binobarin, xalqaro huquqdagi javobgarlik masalasi xalqaro huquqning ishlashi bilan bevosita bog'liqdir. Shu sababli mintaqaviy tartibga solishda javobgarlik masalalari bahs-munozalarga sabab bo'lmoqda [25].

M.V.Keshner hamda Edwin M. Borchard [26], J. Ralston, Eagleton Clyde [27], Phillips Bradley, J. Garner, P. Potter, M. Lindley [28] kabi xalqaro huquq sohasining g'arb namoyondalari nazariyalariga tayangan holda xalqaro mas'uliyatni doktrinal qoidalar va hozirgi xalqaro sud va arbitraj amaliyotini (BMT Xalqaro Sudi, Inson huquqlari bo'yicha Yevropa sudi, Inson huquqlari bo'yicha Amerikalalararo sud, GATT va JST tomonidan tashkil etilgan hay'atlar, JST Apellyatsiya

organi, Doimiy arbitraj sudi, Investitsiya nizolarini hal qilish bo'yicha xalqaro markazlar) tahlil qilish orqali o'rganish maqsadga muvofiqdir. MDH doirasida sun'iy intellekt huquqiy tartibga solishda Oliy Yevrosiyo Iqtisodiy Kengashi tajribasidan kelib chiqib [29], qonunlardagi o'zgarishlarni kutmasdan, innovatsion sun'iy intellekt asosidagi texnologiyalarni amalda sinab ko'rish imkonini beruvchi maxsus mexanizmdan (eksperimental huquqiy rejim (ELR) yoki "tartibga solish sinov maydoni" dan foydalanmoqda [30]. Ushbu huquqiy formatni orqali cheklangan muhitda sinab ko'rish orqali butun soha uchun qoidalarini ishlab chiqish mumkin bo'ladi hamda sun'iy intellekt sohasidagi munosabatlarni tartibga soluvchi normativ hujjatlarni ishlab chiqishda bir qator omillarni hisobga olinadi [31]. Sun'iy intellekt masalasi insoniyat sivilizatsiyasining global prizmasidan ko'rib chiqiladi va huquqiy modellarni yaratishda e'tiborga olinishi kerak bo'lgan ko'plab savollarni tug'diradi. MDH axborot xavfsizligi sohasidagi xalqaro manbalar huquqiy kelishuvlar, konsepsiyalar, strategiyalar va ilmiy platformalar tarmog'iga ega. 2023-yil 14-aprelda MDHga a'zo davlatlar Parlamentlararo Assambleyasi "Kiberjinoyatchilikka qarshi kurash to'g'risida"gi namunaviy qonunni qabul qildi, bu esa uni yanada takomillashtirish uchun asos bo'lib xizmat qiladi [32]. 2025-yil MDH Parlamentlararo Assambleyasi (IPA) tomonidan "Sun'iy intellekt texnologiyalari to'g'risida"gi Model qonun ishlab chiqiladi. Ammo hozirgi kunga qadar MDH doirasida qonuniy jihatdan majburiy bo'lgan konvensiya ishlab chiqilmagan [33]. Shu sababli tadqiqotchilar tomonidan axborot texnologiyalari zamonaviy hayotning barcha sohalarida keng qo'llanilishi, bunday texnologiyalardan noto'g'ri foydalanish nafaqat jismoniy va yuridik shaxslarning huquqlariga, balki milliy xavfsizlik, xalqaro tinchlik va xavfsizlikka ham tahdid solishi mumkinligi takidlanadi [34]. Shuningdek, xalqaro axborot xavfsizligi sohasidagi tahdidlarga ustuvor ahamiyat berish ikki tomonlama hamkorlikni rivojlantirish va chuqurlashtirishga hissa qo'shishi, bu esa oxir-oqibat global axborot makonida davlatlarning mas'uliyatli xatti-harakatlari qoidalariga asoslangan to'laqonli xalqaro axborot xavfsizligi rejimiga aylanishi mumkinligi isbotlangan [35].

Xulosa o'rnida axborot xavfsizligi sohasida sun'iy intellekt ta'sirida shakllanayotgan yangi ko'rinishdagi tahdidlarga qarshi turushda xalqaro huquq doirasida diplomatiyaning yordamchi elementlaridan foydalangan holda sun'iy intellektni tartibga soluvchi xalqaro standart qabul qilish zarur.

Iqtiboslar/Сноски/References:

1. Конвенция ООН об использовании электронных сообщений в международных договорах. Принята резолюцией 60/21 Генеральной Ассамблеи от 23 ноября 2005 года (United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts. Adopted by General Assembly resolution 60/21 of 23 November 2005.) // https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/elect_com.shtml
2. Резолюция A/RES/53/70 Достижения в сфере информатизации и телекоммуникации в контексте международной безопасности // <https://docs.un.org/ru/A/RES/53/70> (Resolution A/RES/53/70 Developments in the field of information and telecommunications in the context of international security // <https://docs.un.org/ru/A/RES/53/70>)
3. Семьдесят пятая сессия Пункт 98 повестки дня Достижения в сфере информатизации и телекоммуникаций в контексте международной безопасности Достижения в сфере информатизации и телекоммуникаций в контексте международной безопасности Записка Генерального секретаря // <https://docs.un.org/ru/A/75/816> (Seventy-fifth session Agenda item 98 Advances in the field of information and telecommunications in the context of international security Advances in the field of information and telecommunications in the context of international security Note by the Secretary-General // <https://docs.un.org/ru/A/75/816>)
4. The 2030 Agenda for Sustainable Development Goals (SDGs) \ \ <https://sdgs.un.org/goals>
5. The Summit of the Future \ \ <https://unric.org/en/pact-for-the-future/>
6. SUMMIT ON THE FUTURE OUTCOME DOCUMENTS (2024) Pact for the future, Global Digital Compact and Declaration on Future Generations \ \ chrome-

extension:\\efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/sotfpact_for_the_future_adopted.pdf

7. Конвенция Организации Объединенных Наций против киберпреступности; укрепление международного сотрудничества в борьбе с определенными преступлениями, совершаемыми с использованием информационно-коммуникационных систем, и в обмене доказательствами в электронной форме, относящимися к серьезным преступлениям. Принята резолюцией 79/243 Генеральной Ассамблеей от 24 декабря 2024 года // <https://www.un.org/ru/documents/treaty/A-RES-79-243>

(United Nations Convention against Cybercrime; strengthening international cooperation in combating certain crimes committed by means of information and communication systems and in the sharing of electronic evidence relating to serious crimes. Adopted by General Assembly resolution 79/243 on 24 December 2024 // <https://www.un.org/ru/documents/treaty/A-RES-79-243>)

8. СООБЩЕНИЕ ДЛЯ СМИ. Конвенция Организации Объединенных Наций против киберпреступности открывается для подписания сегодня в Ханое, Вьетнам Ханой, 25 октября 2025 г // <https://www.unodc.org/unodc/ru/press/releases/2025/October/un-convention-against-cybercrime-opens-for-signature-in-hanoi--viet-nam.html>

(PRESS RELEASE. United Nations Convention against Cybercrime opens for signature today in Hanoi, Viet Nam. Hanoi, 25 October 2025 // <https://www.unodc.org/unodc/ru/press/releases/2025/October/un-convention-against-cybercrime-opens-for-signature-in-hanoi--viet-nam.html>)

9. OECD Released New AI Principles: How Will They Impact the Ethics of AI? Daniel Newman (2019) // <https://futurumgroup.com/insights/oecd-ai-principles/>

10. OECD AI Principles // <https://documentations.seclea.com/seclea-user-documentation/supported-ai-regulations/oecd-ai-principles>

11. OECD/LEGAL/0449 // <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0449>

12. UNESCO Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence SHS/BIO/REC-AIETHICS/2021 // <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380455>

13. Consultation paper on AI regulation. Emerging approaches across the world. 16 august 2024 <https://www.ictworks.org/wp-content/uploads/2025/05/UNESCO-AI-regulation.pdf>

14. Launching the Readiness Assessment Methodology in Uzbekistan for the UNESCO Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence 2025 // <https://www.unesco.org/ru/articles/zapusk-metodologii-ocenki-gotovnosti-v-uzbekistane-dlya-rekomendacii-yunesko-po-etike-iskusstvennogo>

15. ISO/IEC 22989:2022(en) Information technology — Artificial intelligence — Artificial intelligence concepts and terminology // <https://www.iso.org/obp/ui/en/#iso:std:iso-iec:22989:ed-1:v1:en>

16. ISO/IEC 27001:2022 Information security, cybersecurity and privacy protection — Information security management systems — Requirements // <https://www.iso.org/standard/27001>

17. What constitutes a Deep Fake? (13 December, 2024) The blurry line between legitimate processing and manipulation under the EU AI Act, Kristof Meding Computational Law Lab, University of Tübingen, Germany Kristof.Meding, Christoph Sorge Chair of Legal Informatics, Saarland University \ <https://arxiv.org/pdf/2412.09961>

18. Policy paper. The Bletchley Declaration by Countries Attending the AI Safety Summit, 1-2 November 2023 Updated 13 February 2025 // <https://www.gov.uk/government/publications/ai-safety-summit-2023-the-bletchley-declaration/the-bletchley-declaration-by-countries-attending-the-ai-safety-summit-1-2-november-2023>

19. Hiroshima Process International Code of Conduct for Organizations Developing Advanced AI Systems // <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/hiroshima-process-international-code-conduct-advanced-ai-systems>

20. Информационно-аналитическая справка по отчету «Хиросимский процесс генеративного искусственного интеллекта в G7», НЦРИИ // Искусственный интеллект Российской Федерации. – URL: <https://ai.gov.ru/knowledgebase/dokumenty-mezhdunarodnykh-organizatsiy->

po-ii/2023_informacionno-

analiticheskaya_spravka_po_otchetu_hirosimskiy_process_generativnogo_iskusstvennogo_intellekt
a_v_g7_ncrii/

(Information and analytical brief on the report "Hiroshima Process on Generative AI in the G7," NRC
AI // Artificial Intelligence of the Russian Federation. – URL:
[https://ai.gov.ru/knowledgebase/dokumenty-mezhdunarodnykh-organizatsiy-po-](https://ai.gov.ru/knowledgebase/dokumenty-mezhdunarodnykh-organizatsiy-po-ii/2023_informacionno-analiticheskaya_spravka_po_otchetu_hirosimskiy_process_generativnogo_iskusstvennogo_intellekt_a_v_g7_ncrii/)

ii/2023_informacionno-

analiticheskaya_spravka_po_otchetu_hirosimskiy_process_generativnogo_iskusstvennogo_intellekt
a_v_g7_ncrii/)

21. Supporters // Hiroshima AI Process. –
URL: <https://www.soumu.go.jp/hiroshimaaiprocess/en/supporters.html>

22. УМНОВА КОНЫУХОВА И.А. ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И МЕЖДУНАРОДНОЕ
ПРАВО: НАСТОЯЩЕЕ И БУДУЩЕЕ 2025. DOI: 10.31249/iajpravo/2025.03.05 //
[https://cyberleninka.ru/article/n/iskusstvennyy-intellekt-i-mezhdunarodnoe-pravo-nastoyashee-i-](https://cyberleninka.ru/article/n/iskusstvennyy-intellekt-i-mezhdunarodnoe-pravo-nastoyashee-i-budushee-statya)
budushee-statya

(Umnova-Konyukhova I.A. Artificial Intelligence and International Law: Present and Future 2025.
DOI: 10.31249/iajpravo/2025.03.05 // [https://cyberleninka.ru/article/n/iskusstvennyy-intellekt-i-](https://cyberleninka.ru/article/n/iskusstvennyy-intellekt-i-mezhdunarodnoe-pravo-nastoyashee-i-budushee-statya)
mezhhdunarodnoe-pravo-nastoyashee-i-budushee-statya)

23. Современное международное право цивилизованных народов / [сочинение] Ф. Мартенса,
профессора СПб. университета и члена Института международного права. - 2-е издание,
дополненное и исправленное. -Санкт-Петербург: типография Министерства путей сообщения
(А. Бенке), 1887-1888. -2 т. ; 22 см.// <https://www.prilib.ru/item/1050576>

(Modern international law of civilized peoples / [work] by F. Martens, professor of St. Petersburg.
University and member of the Institute of International Law. - 2nd edition, expanded and corrected.
-St. Petersburg: printing house of the Ministry of Railways (A. Behnke), 1887-1888. -2 t.; 22 cm. //
<https://www.prilib.ru/item/1050576>)

24. Евсеев А.П. «Прекрасное далеко»? Искусственный интеллект и международные
преступления. Журнал ВШЭ по международному
праву/HSEUniversityJournalofInternationalLaw.2025.Том3.№1.С.4–28. //
<https://jil.hse.ru/article/view/27021/22377>

(Evseev A.P. “A Beautiful Far-Off Land”? Artificial Intelligence and International Crimes. HSE
University Journal of International Law. 2025. Vol. 3, No. 1, pp. 4-28. //
<https://jil.hse.ru/article/view/27021/22377>)

25. Международная ответственность государств за нарушения обязательств в сфере защиты
прав человека: учебник / М. В. Кешнер. – Москва : РУДН, 2016. – 343 с.//
[https://cyberleninka.ru/article/n/tseli-mezhdunarodno-pravovoy-otvetstvennosti-ponyatie-i-](https://cyberleninka.ru/article/n/tseli-mezhdunarodno-pravovoy-otvetstvennosti-ponyatie-i-znachenie)
znachenie

(International State Responsibility for Violations of Human Rights Obligations: A Textbook / M. V.
Keshner. – Moscow : RUDN, 2016. – 343 p. // [https://cyberleninka.ru/article/n/tseli-mezhdunarodno-](https://cyberleninka.ru/article/n/tseli-mezhdunarodno-pravovoy-otvetstvennosti-ponyatie-i-znachenie)
pravovoy-otvetstvennosti-ponyatie-i-znachenie)

26. Eagleton C. The Responsibility of States in International Law. N.Y., 1928. P. 8.//
https://www.zaoerv.de/01_1929/1_1929_1_a_223_250.pdf

27. The Responsibility of States in International Law. By Eagleton Clyde. (New York: New York
University Press. 1928. Pp. 227.) // [https://www.cambridge.org/core/journals/american-political-](https://www.cambridge.org/core/journals/american-political-science-review/article/abs/responsibility-of-states-in-international-law-by-clyde-eagleton-new-york-new-york-university-press-1928-pp-227/CFF5E3575217667D2E9EC9FF9ED8391F)
science-review/article/abs/responsibility-of-states-in-international-law-by-clyde-eagleton-new-york-
new-york-university-press-1928-pp-227/CFF5E3575217667D2E9EC9FF9ED8391F

28. The World War and International Law. 1928 // [https://www.semanticscholar.org/paper/The-](https://www.semanticscholar.org/paper/The-World-War-and-International-Law%40%40%40The-Freedom-Bradley-Potter/1004dd67941aeaf5dce0c7634998da5c712e31e0)
World-War-and-International-Law%40%40%40The-Freedom-Bradley-
Potter/1004dd67941aeaf5dce0c7634998da5c712e31e0

29. Tashkilot rasmiy sayti: <https://www.eurasia.org/>
(Organization’s official website: <https://www.eurasia.org/>)

30. Гофман В. Ю. Экспериментальные правовые режимы по внедрению искусственного интеллекта в гражданские правоотношения // Юридическая техника. – 2025. – No 19: Материалы XXVI Международного междисциплинарного научно-практического форума «Юртехнетика» на тему «Эксперимент в правовом регулировании (доктрина, практика, техника)» (Нижний Новгород, 25–28 сентября 2024 года) / гл. ред. проф. В. М. Баранов. – Нижний Новгород: ЮНИКОПИ, 2025. – С. 724-726 // <https://cyberleninka.ru/article/n/eksperimentalnye-pravovye-rezhimy-po-vnedreniyu-iskusstvennogo-intellekta-v-grazhdanskije-pravootnosheniya>
(Gofman V. Yu. Experimental Legal Regimes for the Implementation of Artificial Intelligence in Civil Legal Relations // Legal Technique. – 2025. – No. 19: Proceedings of the XXVI International Interdisciplinary Scientific and Practical Forum “Yurtekhnetika” on the topic “Experiment in Legal Regulation (Doctrine, Practice, Technique)” (Nizhny Novgorod, September 25–28, 2024) / Ed.-in-Chief Prof. V. M. Baranov. – Nizhny Novgorod: UNIKOPI, 2025. – P. 724–726 // <https://cyberleninka.ru/article/n/eksperimentalnye-pravovye-rezhimy-po-vnedreniyu-iskusstvennogo-intellekta-v-grazhdanskije-pravootnosheniya>)
31. Погодина И. В. «Регуляторные песочницы» в сфере электронного взаимодействия власти и общества // Юридическая техника. – 2025. – № 19: Материалы XXVI Международного междисциплинарного научно-практического форума «Юртехнетика» на тему «Эксперимент в правовом регулировании (доктрина, практика, техника)» (Нижний Новгород, 25–28 сентября 2024 года) / гл. ред. проф. В. М. Баранов. – Нижний Новгород: ЮНИКОПИ, 2025. – С. 400-402 // <https://cyberleninka.ru/article/n/regulyatornye-pesochnitsy-v-sfere-elektronnogo-vzaimodeystviya-vlasti-i-obschestva>
(Pogodina I. V. “Regulatory Sandboxes” in the Sphere of Electronic Interaction Between Government and Society // Legal Technique. – 2025. – No. 19: Proceedings of the XXVI International Interdisciplinary Scientific and Practical Forum “Yurtekhnetika” on the topic “Experimentation in Legal Regulation (Doctrine, Practice, Technique)” (Nizhny Novgorod, September 25–28, 2024) / Editor-in-Chief Prof. V. M. Baranov. – Nizhny Novgorod: UNIKOPI, 2025. – P. 400–402 // <https://cyberleninka.ru/article/n/regulyatornye-pesochnitsy-v-sfere-elektronnogo-vzaimodeystviya-vlasti-i-obschestva>)
32. Лепешкина О. И. Международное сотрудничество государств СНГ по противодействию киберпреступности // Евразийская интеграция: экономика, право, политика. 2023. Т. 17. № 4. С. 82–91. <https://doi.org/10.22394/2073-2929-2023-04-82-91>
(Lepeshkina O. I. International Cooperation Among CIS States in Combating Cybercrime // Eurasian Integration: Economics, Law, Politics. 2023. Vol. 17. No. 4. P. 82–91. <https://doi.org/10.22394/2073-2929-2023-04-82-91>)
33. Осипов Д.П. Проблемы и недостатки Модельного закона МПА СНГ «О технологиях искусственного интеллекта»// Аграрное и земельное право. 2025. № 9. С. 108-110. http://doi.org/10.47643/1815-1329_2025_9_108
(Osipov D.P. Problems and Shortcomings of the CIS Inter-Parliamentary Assembly Model Law “On Artificial Intelligence Technologies” // Agrarian and Land Law. 2025. No. 9. Pp. 108–110. http://doi.org/10.47643/1815-1329_2025_9_108)
34. Международно-правовые основы обеспечения международной информационной безопасности / Н.О. Мороз // Труд. Профсоюзы. Общество. – 2016. – № 1 (51). – С. 77–81 // https://www.researchgate.net/profile/Nataliya-Maroz/publication/345986009_MEZDUNARODNO-PRAVOVYE_OSNOVY_OBESPECENIA_MEZDUNARODNOJ_INFORMACIONNOJ_BEZOPASNOSTI/links/5fb44c3845851518fdb07230/MEZDUNARODNO-PRAVOVYE-OSNOVY-OBESPECENIA-MEZDUNARODNOJ-INFORMACIONNOJ-BEZOPASNOSTI.pdf?origin=publication_detail&_tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIiwicGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uRG93bm9vYm9vZS91c1BhZ2UiOiJwdWJsaWNhdGlvbGlzInBvc2l0aW9uIjoiz2xvYmFsRm9vdGVyIn19&__cf_chl_tk=WfhpcsPcFGjMHmUgQagf.xxxlrP2DL.rF1uAkGgYcSg-1782046218-1.0.1.1-QD8Qs7.qZfNizZBoeTfO6A4BW6NdzFBjyDRIWXiwkug

(International Legal Foundations for Ensuring International Information Security / N.O. Moroz // Labor. Trade Unions. Society. – 2016. – No. 1 (51). – P. 77–81 // https://www.researchgate.net/profile/Nataliya-Maroz/publication/345986009_MEZDUNARODNO-PRAVOVYE_OSNOVY_OBESPECENIA_MEZDUNARODNOJ_INFORMACIONNOJ_BEZOPASNOSTI/links/5fb44c3845851518fdb07230/MEZDUNARODNO-PRAVOVYE-OSNOVY-OBESPECENIA-MEZDUNARODNOJ-INFORMACIONNOJ-BEZOPASNOSTI.pdf?origin=publication_detail&_tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIiwicGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uRG93bmxvYWQiLCJwcmV2aW91c1BhZ2UiOiJwdWJsaWNhdGlvbGlzInBvc2l0aW9uIjojZ2xvYmFsRm9vdGVyIn19&__cf_chl_tk=WfhpcsPcFGjMHmUgQagf.xxxlrP2DL.rF1uAkgGYcSg-1782046218-1.0.1.1-QD8Qs7.qZfNIzZBoeTfO6A4BW6NdzFByjDRIWXiwkug)

35. Зиновьева Е. С., Яникеева И. О. Эволюция взаимодействия России и США в области международной информационной безопасности в исторической ретроспективе // Вестник Санкт-Петербургского университета. Международные отношения. 2022. Т. 15. Вып. 2. С. 158–173. <https://doi.org/10.21638/spbu06.2022.203>

(Zinovyeva E. S., Yanikeeva I. O. The Evolution of Russia-US Interaction in the Field of International Information Security: A Historical Perspective // Vestnik of Saint Petersburg University. International Relations. 2022. Vol. 15. Issue 2. P. 158–173. <https://doi.org/10.21638/spbu06.2022.203>)

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

JOURNAL OF LAW RESEARCH

Taqdim etilayotgan maqolalarga qo'yilgan talablar:

1. Maqola o'zbek, ingliz va rus tillarida qabul qilinadi va Microsoft Word dasturida Times New Roman shriftida 12 kegl, 1 satr oralig'ida, sahifalar barcha tomondan 2 sm qoldirilgan bo'lishi shart. Satr boshi - 1,25 sm bo'lib, satrlarni eniga to'g'irlash, so'zlarni boshqa qatorga ko'chirish avtomatik tarzda bo'lishi lozim.
2. Birinchi qator o'ng tomondan muallifning familiyasi, ismi va otasining ismi, ikkinchi qatorda muallifning ish joyi, lavozimi, ilmiy darajasi va unvoni va e-mail, uchinchi qatorda sahifaning o'rtasida bosh va qalin harflar bilan maqolaning nomi yoziladi. Ushbu ma'lumotlar o'zbek, ingliz va rus tillarda berilishi lozim.
3. Keyingi qatordan o'zbek, ingliz va rus tillarida kamida 60 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida so'zdan iborat annotatsiya beriladi.
4. Keyingi qatordan 6-10 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida kalit so'zlar beriladi.
5. Keyingi qatordan asosiy matn umimiy so'zi minimal 2000 ta bo'ladi.
6. Adabiyotlarning to'liq ro'yxati asosiy matndan so'ng alifbo tartibida ko'rsatilishi lozim va havolalar asosiy matnda bo'lishi kerak [1, B.25].
7. Maqolada keltirilgan dalillarning to'g'riligi uchun muallif mas'ul, plagiat holati taqiqlanadi.
8. Web of science, Scopus tizimidagi jurnallardan iqtiboslar olish maqsadga muvofiqdir.

Требования к оформлению научной статьи:

1. Статья принимается на узбекском, английском и русском языках и должна быть оформлена в Microsoft Word шрифтом Times New Roman, размер 12, межстрочный интервал — 1, поля со всех сторон — 2 см. Абзацный отступ — 1,25 см; выравнивание по ширине и переносы слов должны быть включены автоматически.
2. В первой строке справа указываются фамилия, имя и отчество автора; во второй строке — место работы автора, должность, ученая степень и звание, а также e-mail; в третьей строке по центру страницы крупным и жирным шрифтом — название статьи. Эти сведения должны быть приведены на узбекском, английском и русском языках.
3. Ниже дается аннотация на узбекском, английском и русском языках, содержащая не менее 60 слов на каждом языке.
4. Далее приводятся 6–10 ключевых слов на узбекском, английском и русском языках.
5. Далее основной текст: общий объем текста должен быть не менее 2000 слов.
6. Полный список литературы должен быть приведен после основного текста в алфавитном порядке; ссылки должны присутствовать в основном тексте в формате [1, C.25].
7. Автор несет ответственность за достоверность приведенных в статье доказательств; плагиат запрещен.
8. Рекомендуется цитирование журналов из база данных Web of Science и Scopus.

Requirements of the articles submitted:

1. Articles are accepted in Uzbek, English and Russian and must be prepared in Microsoft Word using Times New Roman font, size 12, single line spacing, with 2 cm margins on all sides. First-line indent is 1.25 cm; text should be justified and word hyphenation/line breaks set to automatic.
2. In the first line on the right: the author's surname, given name and patronymic; in the second line: the author's affiliation, position, academic degree and title, and e-mail; in the third line centered on the page: the article title in bold and uppercase (or bold). These details must be provided in Uzbek, English and Russian.
3. Next, provide an abstract in Uzbek, English and Russian of at least 60 words in each language.
4. Next, provide 6–10 keywords in Uzbek, English and Russian.
5. Next, the main text: total word count must be at least 2000 words.
6. The full list of references must appear after the main text in alphabetical order, and citations should appear in the main text in the format [1, P.25].
7. The author is responsible for the accuracy of the evidence presented in the article; plagiarism is prohibited.
8. It is advisable to include citations from journals indexed in Web of Science and Scopus.